

«Impromptu phantasie» («Фантазія-експромт»).

Автобіографізм твору.

У щоденнику Ольга Кобилянська писала: *«Усе, що я пишу, належить тільки українським жінкам»*. Усі її героїні всюди шукають гармонії, утілення вищих ідеалів краси.

У новелі «Impromptu phantasie» вгадуються автобіографічні мотиви з ранньої юності письменниці: через несприятливі обставини їй не пощастило розвинути свій хист. Її покликанням і мрією була музика, вона хотіла бути піаністкою. Однак забракло коштів для здійснення заповітної мрії.

Як музикантка за покликанням, Кобилянська в літературі теж намагалася передати інтуїтивність, чутливість, вразливість та глибину переживань. До того ж у листі до Олександра Колесси якось зазначила, що її життя – то «нескінченний монотонний ноктюрн».

З творів письменниці здогадуємось: її улюбленим композитором був Фридерик Шопен.

На прізвище польського класика натрапляємо в перших значних творах письменниці, зокрема повісті «Людина». Музичні новели Кобилянської мають назви, які є схожими («Valse mélancolique») або й однаковими («Impromptu phantasie») з назвами творів Шопена. На думку літературознавця Івана Денисюка, «дві згадані новели Кобилянська свідомо komponувала на мотиви творів Шопена, імітуючи музичну композицію».

Назва «Impromptu phantasie» є алюзією (натяком) на відомий ноктюрн «Impromptu» Ф. Шопена, улюбленого композитора О. Кобилянської. Цікаво, що сам Шопен назвав «просто «Експромт». Прикладку «фантазія» твір отримав при посмертній публікації рукописів.

Ноктюрн – одночастинний музичний твір наспівного, ліричного, мрійливого характеру. Ноктюрни з'явилися у XVIII столітті як багаточастинні інструментальні

п'єси довільної форми. Ці твори писались, як правило, для духових або для струнних інструментів та виконувались на свіжому повітрі у вечірні та нічні години.

Дослідники творчості Ольги Кобилянської вважають, що між музичною і літературною «Impromptu phantasie» багато спільного: назва твору, кількість частин (п'ять), а градація фрази та циклічність фразування в тексті новели передають стрімкі злети й спади в музичному творі.

Сюжет новели авторка будує з окремих епізодів за принципом контрасту.

За аналогією до контрастів переживань у музичному ноктюрні в новелі чергуються різні настрої героїні: мрійливість, пасивність, нерішучість та активність, жвавість, навіть непередбачуваність.

Текст новели написано абзацами з мінімальною кількістю речень, що справляє незвичне візуальне враження та імітує музичний твір.

В «Impromptu phantasie» порушено кілька проблем:

- сили фізичної та духовної (на прикладі епізоду з упійманням коня);
- сили й слабкості людської душі;
- чутливості людської душі до мистецтва (епізод, у якому героїня вперше чує мелодію “Фантазія-експромт”).

Порівняльна таблиця «Авторка – героїня»

Ольга Кобилянська (біографія)	Лірична героїня твору (новела)
«В моєму житті не часто гостює радість... Чому жоден чоловік не любить мене тривалий час? Чому я для всіх тільки «товаришка»? (із листів О. Кобилянської)	«Вона й не подобалася довго мужчинам; її не бажав ніякий мужчина за жінку... Чому се їй ніколи не вдавалось? Відповісти на се питання було б так само тяжко, як і на те, чому і її ні один мужчина не любив довго».
Займалася живописом, була письменницею.	«Вона була розумна, дотепна, незвичайно багата натура. Займалась малярством, писала, старалась усіма силами заспокоїти в собі ненаситну жадобу краси».
Музикою займалася рідна сестра Євгенія, її вважали кращою піаністкою в Кимполунзі.	«Коли мала десять років, строїв у її родичів якийсь переїжджий стройник фортеп'яна».

Авторка здобула тільки
елементарну музичну освіту:
навчалася грати лише два місяці,
коли була восьмирічною.

«Я не вчилася музики ніколи.
Я ніколи, ніколи не могла
"Impromptu phantasie" сама грати!»

Внутрішній світ героїні новели «Impromptu phantasie» зітканий з миттєвих вражень, звуків. Монастирський дзвін викликає в неї вир емоцій, а від ноктюрна Шопена вона «почала плакати. Тихо, але цілою душею». Героїня відчувається слабкою від цих переживань, але водночас і сильною: саме вона впіймала коня, який зірвався з прив'язі й помчав геть.

Характеристика героїні:

- глибока натура (*«Ніжна, вразлива, немов мімоза, з сумовитими очима...»*)
- пристрасна (*«бувала знов пристрасною, глибоко зворушеною істотою, що пригадує молодих арабських коней...»*);
- смілива (*«В дорозі напала її буря, обернула парасоль сподом наверх, зірвала капелюх аж на карк, однак вона, з личком аж мокрим від дощу, прямувала сміло і відважно до своєї мети»*);
- творча особистість (*«Вона бачила образи в тонах, відчувала образи в тонах, переживала в уяві з'явища, котрі творила сама: казкові, фантастичні, неможливі, і плакала з смутку невиясненого...»*);
- розумна та обдарована (*«Вона була розумна, дотепна, незвичайно багата натура. Займалась малярством, писала, старалась усіма силами заспокоїти в собі ненаситну жадобу краси»*);
- аристократична (*«Була занадто оригінальна, замало нинішня і не мала в собі нічого з "плебейськості»*).

Прикметною рисою характеру героїні є життєлюбність.

«Я відчуваю, як життя лежить переді мною не як щось сумне, безвідрадне, важке до перенесення, але як би один пишний, святочний день, гаряче пульсуючий, приваблюючий, широкий, пориваючий образ або немов яка соната».

Авторка зображує героїню дорослою як розумну, дотепну, незвичайно багату натуру, але нещасливою: при всій своїй силі характеру героїня виявилася занадто вразливою й незахищеною перед життям.